

Fonnanqayaaxun do saafariye

Jeunesse et émigration

Banjugu S. Daraame nan bagu Jaala, Maali

Livre sur l'émigration en soninké

Fonnanqayaaxun do saafariye

Jeunesse et émigration

Banjugu S. Daraame nan bagu Jaala, Maali

Livre sur l'émigration en soninké

Joppeye

Ke kitaabe be faayi saafariyen kanma, o d'a safa katta Sooninkara renmu beenu ga w'a mulla nan saafari, a do renmunu beenu taaxunten ga wa Fatanxullira. Baawo, ku siina dantonto di, saafariyen kasaran fuumu moxoburu Sooninkara, maxanban gabe yonkin toxo a di, daqun do dullen da seri gabe kari do Saahelin killen ɗa, jiidunfuurun yoole ti saafaraana gabe yi geeji di, sere gabe xata bakka Fatanxullira do Fatanbinnera jamaanun di, ke be xa ga ni gollen ɗa, a kitayen wa tallanxotono jatiginjamaanun di.

Kitaabe ya ni, araayindun do xibaaru xerexerenton saafariyen kanma ga w'a di, a do saafariyen nafan do a bonondindu. Kun baanenu feti, kitaabe ke w'o xibaarini saafariyen golliranu beenu taaxunten ga wa Maalin di, i maanan ga ni na saafaraanon deema xerexerentaaxu saafaraano beenu ga duje saageyen ɗa katta i jamaanen ɗa.

Ken ɗa, n sinmaye, ke kitaabe wa riini ɗa duɗaare yi Sooninkanlenmen su maxa, duɗaare be ga wa killi sirun koyini i ya. A wa riini ɗa sababu yi na Sooni renmun fuutu katta xaranɗunden do safanden ɗa xan darajante ke kanma, baawo digaamen ni fanke, safanden yan toqo !

Banjugu S. Daraame

Loraqe

Gelli ganni, hadamarenmun ji saafarini debe do debe naxa, ma jamaane do jamaane naxa. Nxa, ganni da ken saafariye do lenki saafariyen janmoxonun nta baana. Lenki, saafariyen bonondinden kasafo Sooninkara, ken ni hanmintanfi xoore yi. Hanmintanfin ya ni, baawo jiidunfuurun wa kirana, a do nan wuyi yoolene geeji di ti o maarenmun ɗa, i yogonu wa xatene bakka Faransi do i meenu di. Kun hanmintanfiinu yan d'in sufa in sondonmen ɗa, n ga taaxu nan sinme na kitaabe bagandi saafariyen kanma. Kitaabe ke maanan ni na Sooninkanlenmun wara kille saafariyen bonondinde hadamarenmen kanma fana, kaanun do debun do jamaanun di. Fatanpansinde saafariyen nafan kanma xerexerentaaxu saafariyen do killi telenjonten ɗa, n'o tuwindi ti deemandu xa yi katta tunjaranko beenu ga duɗe saageyen ɗa katta saara jamaanun ɗa, n'a toxo i m'i xata bakka jatiginjamaanun di.

Ken di, ke kitaabe ni gangon ya yi katta Sooni renmun su yi, o nan giri n'o danben do o naamen wurugi, na komonkaccen kutu bakka o xannen ɗa, n'a daraja, n'a yanba, n'a kisi kalle. O n'a tu nan ti hadaman ra wa birene saafariyen falle !

Ken ɗa, axa nda futuxuyu beenu wari kitaabe ke di, n wa yanpayen mundunu axa maxa, baawo hadamarenmen gollen su ma tinme !

Saafariyen taarixu

Ke kaara wa sefene dinma be Sooninkon ga da saafariyen jona, ganni terenden do lenki saafariyen janmoxonun fatanpansinde, ken do Sooninkon ga ri moxo be tujan na.

Koroosinden d'a koyi o yi nan ti taarixundaanun do xannun xarangaanon da saafariyen na dawulantanfin ya yi.

Maanagumun da Wagadu taarixun na Biidanfi yi n'a toxo mundindaanun da maananfin do taarixunfin fata bakka me yi.

Ken na, taarixundaano (geserun do jaaru) d'o xaranjundi nan ti Fatanbinnera kingennan tunka fanon ni Sooninkon ya yi. I jamaanen ni Wagadu, Kunbi ni tooridebe. Wagadu kare falle, Sooninkon sanqi do duna yi. Saado Wagadu ga wa karene, Sooninkon gollen ni julaaxun ya yi. Ken dinma ya, lenki xalisi ke nta no, Sooninkon ni yokkun faraxunu me yi ti manjaare, jamaane do jamaane naxa. Saafaraana yogonu ni tiganteenun soxono Senegaali jamaanen di, yogonu ni gollini Koduwara kafenteenun do i namasanteenun di, yogonu xa ni dagana Konko, Gabon, kun do i meenu... Gelli ken dinma ya, saafariyen wa Sooninkara. Ken saafariye maana fanan ni sagalli tugaye, baawo sagallinfin ni gan xoto a biren na, soro yogonu ro kutunun na do a yi.

Fatanxullun ri falle ya ni, Fatanbinnera ga da Fatanxullira tu. A dinman na, Fatanxullun faaju ni Fatanbinnun na gollu

kille. Ken yan sigi saafariyen ga fillangabo katta Faransi ya n'a wutu siine 1950 nan ri a wara siine 1960 ya. O d'a koroosi xa, kun saafaraano ni wucce ya jaana tunjan na, i ma ni dallana xoyi lenki tunjaranko. Kan sooman ga na wucce na non na, a ni riini faabankan di n'i xoxonen denjendi i batten di. Ken noxon di ya ni, Faransi da sariya wutu siine 1974, ken ga wa mukkun royen kabana i jamaanen di, nxa a na sababu ya na Sooninkanyaxarin gabe riye newondi Faransi.

Lenki, Faransi royen xotoyen maxa, saaranu yogonu d'i renyaxarun riti kaara, n'i kini yugu yi yaxun na ma i do i kiinanu na kati roono doome Faransi.

Ken na, tongun ya ni, saafariyen da fi gabe sirondi sooninkara, nxa lonjurun wa do kun sirondu yi. Lenki koota, saafariyen da fatanxullira seri baanaaxun rondi furuban di, na Sooninkara duuraaxundi, gollinana ntaxa, xirisun do leminanbuccinun do yaxarun ya na kaanun di kaara. Saafariyen saabu, sooninkanxannen sanku, sunpun do xattin fate, maarenyaxunun bono. N'a toxo ganni Sooninkara ni darajantan nuqu, Sooninkon senben ni kappe, meedeemande, a do xanuye. Nxa, lenki saafariyen da kun fata siru bagu sondonmun na, hinnaye ntaxa maarenmun do me naxan na, beesu ti i yinme, furuba ntaxa !

Ganni saafariyen janmoxonu

Ganni, tunjarankon ji saafarini debe do debe ya yi

Ken dinma ya, tunjarankon ji maaremaaxun solini n’i toxo xaranbalaaxun di. I ji dagana Fatanbinnera jamaanun di xoyi, Senegaali, Konko, Koduwara, Gabon, kun do i meenu...

I da ken saafariyen ji wuccin saafariyen ya yi, baawo i ji saagene katta Maalin ɗa. Ken dinma ya, jamaanen kitayun ji gundundebun bakka. Tunjarankon ji sagallu, biraadonu, a do yaxintanaaburun tugana ti soxofoonun ɗa, kanmen ji riini, xaaxon ji sirono, naxafan gaben ji kitte, dufeetufatanden ji kitte, siinen musaaxan su ji bakka soxofoonun di n’a kутten toxo, siine riye tana soxodun ji bakka i di n’i mara kurukurunun di. Nxa, kun ganninko ma saafariyen ja xoyi lenki lemunun ga d’a ja moxo be.

Siine 1950 dinman di ya ni, Sooninkon saafaraana fanon ga ri Faransi jamaanen di. I ji siinu filli, ma siinu sikki dallayinkaayitin kitta. Gelli kun siinu xa nda jame tanni, saafaraanon ji saagene katta faabankaanun ɗa. Ken dinma ya, meedemanden ji Sooninkon do me naxa, sunpun do xattin lije ji, maarenyaxun gabe ji jaana, xonnaaxun ma ji soron do me naxa xoyi lenki. Saafaraanani ji furuban ya yi.

Lenki saafariyen janmoxonu

Maali jamaanen di, tunjaranke gabe bakka Xaayi maran ya di xerexerentaaxu Sooninkara. Gollira be siginten ga wa ti Maali tunjarankon fin yaaxabagandun ŋa (DGME), a d'a koyi nan ti wujunu naxati me Maalinke ya taaxunten na Fatanbinnera do Fatanxullira jamaanun di. An ga na kame taaxura su wutu, tansege me sere saafaraana wa bakka Xaayi. Ken ŋa, lenki koota ke yi Sooninkanmaxanban gabe nta saafarini do killi xullen ŋa. Ken wure ni nan ti yaxanban gabe wa riini Bamako ya fana, ken falle, i na daga Gaawo, Alijeeri, Libi, Maroku m'i ga wa kijene Esipani, Itaali, Faransi, kun do i meenu... Ayiwa xa nan kati kun jamaanu daga xaaalisin kitta, soro yogonu na siina gabu ya ŋaana gollen ŋa, walla sere be xa saarana nda ŋi falle, ken na saafarinxaalisin xeyi saafaraana ke yi. Ken ŋa, lenki saafariyen maanan ni na siinen musaaxan mundu n'a kita xoyi faabankan biraado, tagande, a do yaxintanaaburun (futte) musaaxanun mundinden xa.

Kun su dangi falle, tunjaranke gabe d'i yaqun kijandi katta du yi Fatanxullira do Fatanbinnera. Yogonu da Fatanxullu yaxi nan taaxu Faransi, nan bara kaara, baawo tanpiyen do xoteyen wa non ŋa. Yogonu xa w'a sinmana ya ti i nd'i renmun riti kaara, dullen w'i kalli. Ken ŋa, o d'a koroosi, kun

renmu fo gabe sanku i danben ɗa, i nta sooninkanxannen tu, fatanxullin jikkunun ya n'i ya, i sanku du yi, daroye nta saaranun da. Ken ya ni, saafariyen nta xawa na Sooninken renmen sankundi i danben ɗa, baawo an ga ti hadamarenme, an ti danbe, ken danbe xa nda sanku, an na xoyi an ga buruxu ya !

O maarenmu yogonu xa da Faransi jamaanen kita do watten ɗa, baawo i watten kori jaarene jamaanen di. A do xa xarangaanun yogonu da Faransi xaraxaalisin kita, ken sababu d'i degen di xara Faransi. Nxa, ken sere nta gaba Sooninkara saafaraanon di, baawo Sooninkon bara xaranga ɗa do saafariyen ya yi. Ken falle, saafariyinkillen ɗa, Sooninkara maxanban gabe na killi jengenten ya sugandini n'a toxo « pasipoorun » do « *Eron xaalisin* » w'i maxa xa, ken naabure xa ra w'i deemaana kanmudunfuuren wutten ɗa, nxa saafaraanon nta xibaari xerexerentun kitta saafariyen masiboonun kanma do killi buren ɗa. Saaheli killen terenden do geeji kutunden maxa, saafaraana gabe ra wa kalla, ma nan yoole, walla sandiginun (polisinu) n'i raga. Ken wa jaana sababu ya ma tunjanko yogonu kittiduuron ga ri kaara n'a ji i da siino tanmi, ma tanpille siine me ja tunjan ɗa. Naaburi gabe (Seefan kame wujune me jaate) ra wa sankunu, ma nan boosi i ya do killi bure ke yi.

Saafariyen maananu yogonu

Koota be di xoyi lenki, lonjuru gabe ya na jamaane ke maxanban gabe walla saafariyen ɗa. Ken lenki saafariyen do ganni saafariyen xa nta baana moxonu ya, baawo o lenki duna wa tallanxotono buru.

Ganni saafariyen maananu

Kaawaye be ga ɗa siine 1970 di, ken da xotoyen riti jamaanun di. Ke be ga ni biraadon ɗa, a jonkon xoto, sagallen xa tugaye ni gan xoto kaagumun maxa. I ni julaaxun ɗaana debe do debe naxa. Ganninkon ni jinkunmun ya mundunu nan soxo, n'i naxafan kita. Suuxuye ni kappanlenmun do me naxa. Gelli Fatanxullun ga saage katta Faransi ya, ken saageye d'i golljnanuqu gabe raqen texe Fatanbinnera, kun su ni ganni saafariyen maananu yogonu yi.

Lenki saafariyen maananu

Tanpintaaxun fuumuye, kaanun toora, naxafan xotoye saxanun di, kanji xotoye, yaxun xotoye n'a saxu futten jonkon kanma, gollinfi, julaaxu, dudarajataaxu, jaarandin xibaare, gundundebun do jamaanen wuruginde, fitinanu, kitayinbalaaxu duna di, xibaari sirun sanqiye Fatanxullira jamaanun kanma, a do Sooninkan yugun dallayi bure tunan ɗa.

Tunjarankon gollu Xaayi do Fatanxullira di

Tunjarankon gollu dabarinton Xaayi maran di

Tunjarankon sigira nan xooru Xaayi do i maranlenmun di. Ken ŋa, i xaalisi xeyinton wa katta naxafa xoboye, xaranlanun do jaarandiranun tagande, a do kaanun do misiidun tagande. I xaalisi maranto ku xa w'i saageye newondini katta kaara yi. I da gedi xoorun do gedi buccinun jaaba, na konpi gillun taga Bamako do Xaayi di. I saabu da, kaara doorinkonpun do tibankonpun faraaxu simankonpun ŋa. Tunjarankon do i feddu, a do duna deemandi kafonu yogonu yan da kun gollu dabari kaara. Tunjarankon do i feddu ku meenun xa wa kaara, i ga wa gollini doome, feddu ku maanan ni na gollu dabari tugaadon ga w'i ya. Ken moxo ya di, i ga w'i haqiren toqo kaarankon di. Tunjarankon ga da feddu beenu gollun xalisijuran bagandi, kun feddu xa siginten wa ti i koroosinden do i tanganden ŋa. Kun gollu ga feti, feddun nta gollu tananu dabarini fonnanqayun da. Ken ŋa, feddun do i deemandaanon xawa kappa na gollijanuqu xoorun taga xoyi « Isiinu », na xaranlanu taga katta xanne ke xaranjunden ŋa, na naaxongollen gabondi Sooninkara su di ma yittirenmen xabilan su ga wa kitene i di dinma su, a do na jexinmaralanun do yelinmaralanun sigindi fonnanqayun da. Saafaraanon ra wa deemandu jaana Sooninkanlenmu beenu ga xara, haqirilan

sirun ga w'i maxa katta kaara wuruginden ɗa. Ken ya ni, sinmayun ga ma ɗa ku do i me gabo kanma tanni, Xaayi do i maranlenmon su wa tallanduuraaxunu ti gollijanaɗanun ɗa, baawo maxanban kendenton su wa saafarini, nan daga do jin killen ɗa.

Tuɗarankon ga wa gollu beenu ɗaana Fatanxullira di

Saafaraana gabe ri Fatanxullira n'a toxo i ma xarangen xabila su ɗa. Ken ɗa, i nda ri, i yogonu gollun ni kaanun do gollijanuqunun koroosinde, bullubondaaxun do tagande, killi sellande, ma takisiwurunde sakkati saafaraano beenu ga taaxu « *Neege Sam* » jamaanen di, ken ga ni Ameriki jamaanu beenu ga kafi. Tuɗarankan yaxarun xa, i yogonu gollun ni lentigitiye, soronde, suusande, walla yinturunden do jabekatte. Saafaraano xa beenu ga xenpe Fatanbinnera jamaanun ɗa, yugu ku fo gabe na naaxongollu ya ɗaana, ma nan gollu luuluyin do kan danman laqun ɗa. I yaqu ku yogonu xa gollun ni julaaxu, sonbin do fondegaageye, yirangaageye saxanun di, walla yiranyanqiye. Ken ɗa, tuɗarankan yugo, ma tuɗarankan yaxare, i fo wo fo nda bagu i jamaanen di tanni, i na gollen xabilan su ya ɗaana wandi jamaanun di. Liɗuntan gollen nta saafaranan da. Ken ya ni Sooninkon ga ti, « *tuɗa nta danbe tu !* »

Saafarin killun tanpiyun do i yanganxatayu

Fi beenu fatanpansinden ga wa ke kaara di, kun ni saafariyen bonondinde Maalin di, saafaraan yinme kanma, yaaxandunbun do killun na, a do wandi jamaanun di.

Killun masibonun do jatiginjamaanun royen xoteyu

Saahelin killen terende, a do geeji karande, dullen do daqun wa saafaraana gabe kalli, yogonu wa sankunu, jiidunfuurun wa yoolene ti yogonu ya, nujen sandiginu do jin sandiginun wa yogonu ragana n'i raqen texe kutunun (kaso) na. Ken sababu ya, o wa saafaraano yogonu kitti duuron walli riini kaara. A w'a jiini xa naaburi gabe bono i maxa do kun killu ya. Baawo, soro tananu ya na saafaraanon kaane dangi jamaanun di (Alijeeri, Libi, Maroku, Murutaane) i ga w'i deemana ma i na kati dangini do geeji yi. Ken janmoxo di, saafaarana su ra wa Seefan kame, ma kame do tankarage me tugana xoyi dangi naabure. Ken na, siine 2008 di, wujune do kamo naxati, a do tanmu saafaraana ya xate bakka Libi, Esipani, a do Faransi. Awirilinxason 24, siine 2015, wujunu filli me saafaraana yan kara siinen xasu naxati di, fuurun yan yoolene ti i ya Lanpeduusa katta Itaali jamaanen na. Kun furu di, kame do tankarage do tunmu me yan bakka Maalin di, i fo gabe xa bakka Xaayi maran ya di.

Ganni ya ni, Fatanxullira faajun ga ni Fatanbinnera gollinjanaanun ŋa, nxa lenki tonju feti ken ŋa. Lenki koota ke yi, Fatanxullira jamaani gabe hanminten ni n'a saxu saafaraanon fuumuyen ŋa do gingun do daaxaranun ŋa. Kun saafaraano feti yugun baanenu, baawo yaxarun do lemunun xa w'i di. Ken ya ni, Faransi ga da sariya xotun wutu i jamaanen royen kanma, a do saafaraan gan xawa dallaye be jaana non ŋa. Saafaraana be ga ma kun sariyanu xa batu su, ken na killi burun ya sugandini. Misaale, Maalin di, saafaraana gabe wa bakka do Maroku debinlenmun (Keeta do Meliila) ya yi, kun debinlenmu dangiyen xa n'i walla mexensansaranun ya waxunden ŋa, i gillun ni buru. Kun mexensansaranun waxunden ŋa, yogonu na joogi, nan muru, sandiginu na yogonu raga, ma yogonu na kara yinme, baawo bun sexeton ya na mexensansaranu ku yi.

Yaaxandunbun do saafaraanon ŋa jatiginjamaanun di

Xa d'a tu nan ti, saafaraan wa yaaxandunben xabilan su walli sakkati kaayitin ga nta saafaraana be maxa falle jamaanun di. I nt'i gemundini ti moxo siru yi, i n'i xilli ya :
« *Fatanbin nuxun dinka mexente !* » Ken baane xa feti de, i w'i wullin xatana bakka i jamaanun di. Safaaranon wa waajibintan gollu jaana. I w'i baxabaxana ti w'i kalli, n'i raga

n'i siiti xoyi komo. I n'i bataran tugana ya, baawo i n'i maxa xoyi soro beenu ga wa kutujun ŋa.

Hadamaren sariyan ga ni ke be yi, ken nta saafaraan an da moxo su di. Wuyiran kunpan w'i ya, ken ŋa, Faransi da killi kurunba sugandi, ken ga ni seri baane saxura baane, nxa o w'a tu, ken feti Sooninke xoni danbe yi, baawo an ga ti Sooninke, an ti xabilagume, jaman ya do a yi nuqu su ! Faransi taaxukaayitin fin kitayen w'i ya, ken wa tallanxotono. Xoteyu yogonu ra wa dangini saafaraan an do i saara jamaanen fankamansoron naxa « Anbasadinun » di, ma « Konsilanun » di falle jamaanu ku di, hari i do Fatanxullun yinmankon ga na sooxo me falle, kun faabanbaanu yogonu nt'i deemana. Gollinfin xa w'i kanma moxoburu, hari kaayitin ga wa soro beenu maxa, ke be xa ga ni wandi danbe, sakkati wandi xanne ke, ken koŋe ni jooti xoore ya yi i maxa, baawo i ma xara, ken ŋa i nan xawa faransenxanne ke koŋen tuunu ya fana saado golli kitaye naxa.

Ken ŋa, tuwaana gabe d'a koyi nan ti saafaraano beenu ga da renmun kita Fatanxullira, kun renmu sanku faabandanben ŋa, wandidanbe ke yan wara a batten di. Ken ya ni, « *An ga na renme saara, ken do an ga nta xan baane konni, axa nta danben do naame yi, axa nta diina baane yi, axa nta kafo yi, ken ni sankuyi buren ya yi.* »

Safaariyen bonoyu Fatanxullira do Maalin di

Saafariyen bonoyun jatiginjamaanun di

Saafariyen do killi jengenten kanma ni fi xote xoten ya yi, i yogonu ya faayi :

- Saafariyen wa gollinfin kijandini fatanxullira renmun ɗa, barisa i gollijanuqunun wa tunjarankon ya wutu gollun ɗa.
- Saafariyen wa seri bonontaaxun fuumundini i jamaanun di.
- Tunjarankon royen xibaarinfin fatanxullira jamankafonun di, baawo danbun do naamenun nta baana, xabila su do i danbe do i naame.
- Saafariyen wa riini ti fitina yi diina kille, baawo diinanun nta baana, batumoxonun xa nta baana.

Saafariyen bonoyun Maalin di

Saafariyen da yillayu kurunbanu rondi Xaayi maran di, kun ga ni na kaanun duuraaxundi, na maarenyaxun bonondi, na tanpiyun wara yaxarun kanma kiinankaanun di, na jamaanen soxaanan do jamaanen wolunun wutu bakka jamaanen di, na gollijanaananfin kijandi o teenun do o kaanun di, sunpun do xattin ntaxa maarenmun naxa, beesu ti i baane, fatanxullin danbe ! Menjan sirun fata bakka me yi, lemunu beenu ga ni xunbane wutundaanon ɗa, marande ntaxa i kanma, ken ni hanmintanfi ! Yugun do i yaqun su daga, na yugu xasun do

yaxarin xasun toxo kaara. A do xa Faransi saarikaayitin da gemunbalaaxun ro sunpun naxa, xonnaaxun gabo, xanuyen do hinneyen ntaxa sondomun ɗa, na suuxuyi ɗarijanɗun tifi kan renmun do me naxa, n'o ɗa xaaɓisin komon ɗa.

Saafariyen d'o hadamarenmaaxun sankundi, na ren kiteyen xotondi yaxinton do me naxa, nxa na yaxaru yogonu wara noxo liɗontanbalin wutten ɗa kiinenun falle, yaxubaganden gabo, na saaxon do i yintin xullun saagandi yilli goroyen do soronden ɗa, topotonde ntaxa i kanma, xabila tana soron ya na kaagunsigiranun ɗa kaanun di. Saafariyen da suxubanfo moxo kurunban riti kaanun di, suxuban sonbin faraaxu ti kafen do xattin ɗa. Fi kurunba tana xa bange, ken ga ni beetayen yiganden ɗa, ma yogonu ga da maaron bootonun xobo, na jaxun xurusi xoyi ɗaxan ya ga ni.

Renmu beenu ga kite Fatanxullira, i fo gabe sanku i xannen do i danben do i naamen ɗa n'a saabu ɗa wandi xannen do wandi danben ɗa.

Kun su falle, yaxaru beenu do yugun ga kafi ti Alla toxon ɗa, yaaxandunben xabilan su wa kun yaxaru kanma n'a saabu ɗa i kiinanun dallayi moxo buren ɗa. Gelli falle, yaxarin yaxinten ga ɗi dagana kiinen sagata, walla kiinen ɗi daganansagayen ɗaana Faransi do Maalin naxa, lenki koota ken ɗa, yaxarin gabe nuxudisaminten ni, baawo ken

daganansagayen xoto kiine yogonu maxa, ken ya ni i wa siina gabe jaana tunan na. Kiinenun da ken dallaye wa manqanjen ritini danben di, na duna xotondi yaqen kanma kiinankan di. Ken do lonjuru tananu wa yaxinton do me naxa, ken ga n'i du ragayinbalaaxun na. Ken falle, baanaaxun do xiiden ga digi yaxaru beenu yi, i tinto i kiinanu menjanjun na, n'i menjanjaaxu ke sabatindi. Yaxaru ku da kun tintoyu wa laxaburun walla i ya na xanuyin gaarun siiti i yogonu ya, ken wa gajanjen ritini yaxinton do me naxan na.

Munaafaxinun wa kiinen janbana ma a ga w'i yaqen yaxun bagandini, baawo yaqen ma telerjo a falle. Yaaxandunbe tana wa kun yaxaru kanma, ken ga ni yaxaru beenu ga kori i yirankanpon tangana, ken do yaxaren yinmankaaxu kiinen xaaalisin xeyintun kanma katta faabankan na. Gelli kiine be ga ma na warijaxante yi tunan na, a na xaaalisin fonne ya xeyini, ken na, i wa tini a yaqen ya wa na diganburun ro a taron di, ken na, kiinankarankon w'a yaqen tanpindini, baawo a kiina n'a baane ya sagon jaana. A do xa, yugun wa yaxarun yaxini ma i n'i saaranun jaxalindi, n'a ni xa yaxaru tananu w'i maxa Fatanxullira. Kun yugu baanu xa, tooran ga na gabo i kanma i ka fanan di, i na yille i yaqi fillandi ne, n'a ni ken yaxari fillandi nt'a seeda ti tayinnen w'a yi.

O gunnun yaxanban saagun su daga tunan na, ken ya

sababu yi n'o jamaanen duuraaxundi. Tunjan da naxafan kitayen loxondi soxanteenun di, na yaxanbaanun furindi, baawo i siinen biraadon jonginten na gidanyugo, ma faaben ya xaalisi xeyinte yi. Saafariyen da fooraaxun do naxamalaaxun bonondi, na komaaxun bonondi, na garankaaxun bonondi, na sakkaaxun bonondi, nan riti watti kurunbanu yi o debun di, xoyi « Siida » do i meenu...

Saafariyen saabu, Faransi do i me jamaani gabe saare ren gabe sanku faabandanben ŋa, daroye nta saaranon da. Ken ya ni Sooninkon ga ti : « *Dooren xayen yan tagene* », ken wure ni, an ga m'an renmen mara gelli a tugunne, a nda xooro, a wa faaben kaŋana. Saafariyen saabu, faabu yogonu n'i renyaxarun ya kinni tunjaranko yi yaxun ŋa do natan batte. Saafariyen saabu, Faransi saare renmu beenu ga ri kaara, i nta xaranŋe jaana, marandi buren do faraatiyen w'i yogonu kanma, i nt'i saaranun xanuyun kitta, baawo i saaranun taaxunten na Faransi jamaanen ya di, a do xa Sooninkan xaranlen gabe da xaranŋen sigindi killen di nan saafari. Kun nangollu ŋa sababu ya na Sooninkara wara falle lenki koota ke. Politikikunda do fankamankunda, Sooninkon sigira nan loxo i di, xabila tananu yan da kun sigiranu wutu n'a toxo Sooninkon yan da Wagadu mara ganni. Ke be xa ga ni golli dallanten do golli wuruginten ŋa, o kori i dabarini o

yaxanbaanun da ma i na kati toqo kaara. Ken ɗa, o kisimanu saafari, o faabanu saafari, oku xa lemunu wa saafarini, ayiwa saafariyen da mani xa siro o yi, baawo xaalisi mundiyen maanan ni an ga na fo kita, an n'an renmu deema i nan maxa yanganxata xoyi an ga d'a wari moxo be nan xaso.

Xaransuuge : Tuɗa

Tuɗan saabu, kaanun duuraaxu

Tuɗan saabu, debun duuraaxu

Konbo baanen renmun bara me yi

Maarenyaxun bono, fonlaqun taaxandi

Sunpun do xattin booxe

Sooni maarenmaaxun bono

Yinti xullun saage kijun di

Yugu xasun toxo kaanun di

Marande ntaxa lemunun kanma

Ken feti Sooni danben do a naame yi !

Sooninken ti Sooninke ya !

Tanpitaaxun do kalle, kan nan fasu de !

Naaburen batte, an yonqin na raga an ɗa !

Geeji nexun n'an ɗa yaraxaten do ɗaxamen ɗa

An n'an ma toxo abadan killi faayiyeen ɗa

N'an faaba toxo abadan killi faayiyeen ɗa

Anke duna bono, an daga ma abadabada
Saafariyen da xannen sankundi Sooninkanlenmun ɗa
Sooninkon da saafariyen fasu xarangen ɗa
Nke ti, xaalisi tu, sere tu, saafariye tu, wande tu
An xannen xarangen do a safanden tu fina !
Nan golli ti a yi, n'an biraadon kita ti a yi

O su su nda daga, kon toxo debun di ?
Na saaranun soroga, na lemunun mara
E ! Kaanun nta duuraaxunu ba ?
Jamaanen nta duraaxunu ba ?
Selli jamaanen senbe, lemunun feti ba ?
Ayi, oku Sooninko tonɗu feti ken ɗa
Oku ti nan daga du yoola geeji di ya ti jiidunfuurun ɗa
Nan daga du kari gunnesaaxasoronbe di
N maarenmu, o nt'a faayini nan sinme fonne
Nan ti seren ya d'o birandi ma ke sigira, o nan saage do falle

Saafariyen da Sooninkon ɗa komo yi, o feti kome yi !
Saafariyen da Sooninkon ɗa kasolanko yi, o do a nta xawa !
Saafariyen da Sooninkon ɗa jexuntanfo yi, o feti a yi !
Tugaado sirun nt'o da, o ni toonɗaana xa yi
O kisinte feti, haqen xa nt'o da nuqu su
O ganni ga ji ke be yi, o ntaxa a tu, baawo

Tujan d'o mungundi do o danben ɗa
N'o mungundi do o laadan do o xillen ɗa
N'o mungundi do o dangamaanun ɗa
N'o mungundi do o taalinun do o gunnandeppun ɗa

Naaburin mundiyen d'o ɗa tunjaranko yi
Tonɗun ya ni, saafariyen da Sooninkara deema
Tonɗun ya ni, saafariyen da Maalin deema
Deemandu ku do i bonondindun na do me yi ya de!

Ken ɗa, n xirinden wa katta Sooni yugun ɗa
N xirinden wa katta Sooni yaxarun ɗa
N xirinden wa katta Sooni renmun ɗa

O maxa duɗe i n'o danben xiri « *tunjarankan danbe !* »

O n'o kittun kinni me yi, na Wagadu killun xasun batu

O maxa naaburen su jonkoyi noxon baane yi

O maarenmu beenu ga toxo kaara, xa bara

I nan ti: « *Oku wa gollini, axakun wa yigene !* »

Xa giri, na ɗujen soxo, na axa naxafan kita xoyi ganninko

O n'o xannen xara n'a safa ma komonkaccen na bugu a yi

O na xufaaden ro o xannen ɗa n'o du xufaari ti a yi

Ken falle, o xannen kara biren tinto de !

Tanpiyu beenu ga wa do tunjarankon saageyun ɗa

Saafaraana be nda duje saageyen ɗa, ma saafaraana be nda xate, ken kama saagante katta Maalin ɗa, jamaanen yingumun fayinden do i toonanden xa w'i yogonu kanma kanmundunfuurun yanqandiranun do mobili dingiranun ɗa, a do gingin raqun ɗa. I ga da siina gabu beenu ɗa gollen ɗa Fatanxullira do Fatanbinnera jamaanun di, kun naaburu kitanto yogonu wa fayini i ya. Kappa kun ɗa, kun tunjaranko beenu ga duje n'i falle koyi faabankan ɗa, i roye jamankafon di, ken feti fi newonte yi. A xa de, ku tunjaranko loyen ni waajibin ya yi o jamaanen maxa ma i xa na kati kappa jamaanen sigindaanon ɗa. Ken ɗa, tunjarankon da ken roye wa joppaana ti kan do jamankafon ɗa, ken falle, i roye ke wa fiinu kanma, kun ga ni wuyira, gollira, mecce seerande, jaarandira, a do xaranlan do sagera. Ken di, tunjarankon da ken roye wa ɗaana sababu ya, kafo xoorun na naaburun kita. Ken roye xibaare di, o jamaanen kitayi buccinun yan ɗaana na saafaraanon deema, o xa w'a tu kitayi gabe nta jamaanen da a ga ra wa katta na kafonun likkun wutu katta tunjarankon rondiyen xibaaren ɗa.

Fonnanqayun sinmayu saafariyen kanma

Fatanbinnera yaxanbaan gabe na Fatanxullira walla xoyi kan jamaane, xoyi naaburen ga wa sagarene non ɗa ya. Ken nata bure do dallantanbali xa ya na saaranon do xusunlen gabe maxa xoyi xufaade, baawo lenki xusunlenmon su saagon ni nan yaxi tunjaranke ya yi, a ga wa bakka Faransi, Esipani, ma Itaali, kun do i meenu. Hari saafariyen do i bone moxo su di, yaxanban gabe ken n'a sinmaana ti naaburi newonte, yonkin liɗe, a do duna liɗoye, i su kitte Fatanxullira jamaanun ya di. Yaxanban gabe gabe d'a sinma misikiinaaxu nta Fatanxullira soron kanma xoyi misikiinaaxun ga w'o ne moxo be. Ken di moxo su, yaxarun xa wa gaatandini nan kije Faransi ma i na saarikaayiti fillandi kita i renmun da. Ken ya ni, Tunjan natan da xusunlenmun wara jaati buri baganden ɗa, baawo i yogonu wa yaxini tunjaranke yi, hari i nta miirini fana saado futtukatten ga wa jaana. A do xa, faabe yogonu w'i renyaxarun kinni tunjaranken ɗa yaxun ɗa, hari yinti xullen ya ga ni, ma tunjaranke be foronma ga nt'a kanma, baawo i yogonu birene bitten ya di. N'a toxo kun faabenu wa balla n'i renyaxarun kinni i maarenyugu beenu faayi ga duguta xaranɗen ɗa, walla ku beenu ga duje nan taaxu kaara do saaranon sorogonden ɗa. Kun su kanma ya ni yaxanbaanun sagon ga ni jamaanun gingun nan ɗuji i kaane,

baawo fo wo fo nta Fatanbinnera xexerentaaxu Maalin di, a ganta tanpiyen do yanganxata. Hari xaranlen buccinu, xaranlen xooru, a do mundindaanu, i su w'a munda nan saafari ma i xa na tugaado sirun kita, baawo jamaanen ma kati golle kinni ku beenu ga duguta xaranjen ŋa, soro beenu xa waarijaaxen ga liŋo na gollu kita jamaanen di, tugaado sirun nt'i da.

Ken ŋa, Sooni renmu yogonu n'a sinmana ya ti saafariyen baane ya na debun wurugini, na darajan do dawullan kinni seren ŋa, a do na daroyen ŋa a da. Ken ya ni, yaxanbaanun ga da saafariyen fasu kallen ŋa. Faransi do i me jamaani gabe n'i maxa xoyi « *kannen do luuluyin jamaanun* » ya ga ni.

Araayindu yogonu katta saafaraanon ɗa

Ke kaara sefene saafaraanon dagamoxonun ya kanma, baawo debe su do i sariyan ya ni. Kun sariyanu xa, tuɗaranke su nan xawa n'i batu ya. Saafariyen do killi jengenten ɗa, ken ni fi buren ya yi. O w'a mundunu tuɗarankon maxa, i na deemandu ɗa kafogumun do yaxabaanun da ma saafariyen na lanpu o kaanun do o gundundebun di.

Saado seren ga wa saafarini, a nan xawa na Fatanxulliran royen sariyanun tu saafariyen kanma. Gelli sere be nda Saahelin killen xa sugandi, ken kanma nan xawa a tuunu bone beenu ga wa do a yi, ken ga ni, tuurintaaxu, kaso, dulle, daqun do kalle. Kaara yaxanbaanun nta xawa n'i likkun su toxo saafaraanon baanenu kanma, baawo ken ritini ti fuurintaaxun ya yi. Xaalisin ra nta hadamarenmen sigiran wuttu kan di. Gelli kootan be, renyugo ke nda bugu kan di, ken ni kan foranman namanten ya yi, baawo renyugo ke ga wa dinma haqe be ɗaana do killen ɗa saado a ga wa kijene Esipaaji, Itaali, ma Faransi, a kaadunkon wa tanpiyen xabilan su walli. Ken xa baane feti, saafaraan ga wa dinma haqe be ɗaana wandi xanne ke xarangen ɗa, a do golli muniyen ɗa, ken yinme ga tallanxoto saasa. Ken ya ni, o ga wa wurunu katta jamaanu beenu ya, o n'a tu nan ti i d'i xannun xara n'i darajan ya. Ken ɗa, gelli oku Sooninko xa g'o

yiriwayen munda, o n’o xannen xara, baawo Sooninkon tuwinten ni duna nuqun su, nxa xaranbalaaxun d’i toxo falle. Sooninkaaxu, naame sire ! Sooninkara soro saagun do a tuwaano, o n’o xannen xara n’a safa na tuwaaxu ke wasa nan gollu a kanma, nan gollu doome, na Wagadu killu xasun tere, o ja sabarinte yi. Tuwaanon w’o Sooninkara, o ra wa gollini o xannun kanma xoyi duna jamaanu kuttun ga d’i xallu ku ja moxo be. Yaaxun do taron w’o yi xoyi Fatanxullu. O yere gollun ga wa xeri be kinni o yi, i sigiran nan xooru diinanta kiteraqe be ga wa gilli Faransi, xaalisi ke yigene jawoyen ya di, a falle, tanbo xoorun na ri wuti.

N maarenmu Sooninko, xa d’a tu nan ti xaalisin baane ra nta yiriwayen saarana, baawo saafariyen gidanyugon wa kaara, ken ga ni « xaalisin » ja, nxa a na tooran do hayibanden do yanganxatan ya kinni o yi. An gan ti saafariyen ya na yiriwayen saarana, saasa w’a jiini Sooninkara (Maali, Senegaali, Murutaane, Ganbi), i su yiriwe xoyi Faransi, baawo Sooninkon ya ni duna tunjaranko fanon ja. Tunjarankon da jaarekaanun taga, nxa yonkisahan kontoyen w’o yi, i da xarankonpun taga, nxa o ma kati nan xara sakkati n’o xannen xara, i da jiilallu xoorun sigindi, nxa ji siren kontoyen w’o yi, i do xaalisin ri, nxa nata bureen da dullen do daqu, a do feeton wara o yi.

N maarenmu Sooninko, o n'a muuru n'o laadanun do o danbun tu, n'o renmun xaranjundi i ya. O na feera kurunbon mundu n'o kitayun mara newoye di. O n'o kittun kini me yi nan golli doome, n'o xannen xaranjen do a safanden wutu kanmun ja. Kun su wa o kaara wuruginde jiidini. A do xa, o ra wa yittun lelunu o gunnun di, baawo yittitiije nta gaba Xaayi do i maranlenmon di. Ken ya ni, tunjaranke su ra wa deemande jaana katta ku haqirilanu baananbe ya mara ke di :

- Tunjarankon do i feddun ra wa deemandu jaana katta golli dabariyen ja, ken wa saafariyen lanpundini yaxanbaanun maxa. Xarangaanu beenu ga duguta xaranjen ja xa, i golli kitayen wa tallannewono.
- I ra wa deemandu jaana katta kafo beenu siginten ga ti Sooninkanxannen xaranjen do a safanden ja.
- I ra wa deemandu jaana katta debun laabande, a do kafo beenu siginten ga wa ti saamaaman watten gajannen ja o debun di, ken watte be ga wa leminan gabe kalli kaara.
- Xaalisin ga wa tunjranko beenu maxa, i ra wa naaburin sigintun do soxo masinun xobono (Misaale, tarakiteeri), na mobilinun wara debun do me naxan ja, kun gollu janjinto wa jaana sababu yi tunjaranken na kaccen ro i do kaara yaxanbaanun naxan ja, ken w'o jamaanen dejene kaane.

Feero beenu ga wa yaxanbaanun kabana saafariyen ɗa

Ke kaara digaamun wa kaagumun sigiran ya kanma, ikun beenu gan xawa na yaxanbaanun wara killu sirun kanma saado i ga wa saafarini. Soxen n'o danbi xasen ya yi, o nta xawa n'a wara do o falle yi. O yinmankon xa sigiranun fatanpansinden wa yere, baawo soro ya ni, i sigiran gan xooru jamaanen di, ken ɗa, i nan xawa gollun dabarini jamaanen renmun da.

Saafariyen naaburen ga kaagume be maxa, ken kaagume nan xawa nan sinme siri saado a ga w'i renmun walla dagana tujan ɗa. Yaala a siren feti na renmu ku rondi xaranɗen di, ma n'i seerandi meccen ɗa ba ? Yaala a siren feti n'i deema na naaxo xoorun soxo, foxayen danben su ga wa soxene i di, saado i ga wa xaalisi xoorun bonondini do saafariyen ɗa. Foxayen sigira nan xooru hadamarenmen yonkisahan di moxosiri, ken ya ni kaagumen nan xawa i sigiran fakka n'i renmun wara killi sirun kanma saado a ga wa saafarini. O gundundebun yinmankon xa ra wa yugun do yaxarun toɗono feddun siginden ɗa, baawo bariken na jaman ya di, kittindoron baane ra nta koccen wuttu. Kun feddu ra wa yaxanbaanun do xusunlenmu, a do yugu do yaxaru beenu ga ma xaso buru n'i wara o xannen xaranɗen do a safanden ɗa.

Ken moxo ra wa gollinjalaqun wujini o fonnanqayun da.

Jamaanen yingumun do a fankaman gollinjanaanun ra wa deemandun jaana janmoxo gabe ya :

- Na feera kutu katta mecce seerenden ɗa ma jamaanen renmun gollinfin ga wa riini newo moxo be di.
- Na feddun sigindi xoyi jexinmaraye, yelinmaraye, naaburinmaraye, naaxongolle, laabayen kafo, sollen do mexen tagaaxu, a do sangen do xoodakatten gollu. Ken do na xaranlanun taga mecce seerande kanma, baawo xaranlan xooru xoyi xannun do suugun do taarixunun xaranɗen ga wa jaana xaranlan be di, ken ga ni « FLASH », ken do i me xaranlanu na xarangaana xoorun ya kinni jamaanen ɗa, nxa i golli kitayen xoteyen ya ni jamaanen di.
- Na saxa xoorun taga, na senben ro soxen ɗa hari xaaxudunjin gan loxo, na senben kinni maaro soxeera xoore be toxon ga ni « Office du Niger », ken maaro soxeera baane ra wa Fatanbinnera su birandini. O yinme sefen ya ni ti, « Ɗujen nta gaarana ! » Nan kati kun gollu jaana, yinmanko sirun xawa jamaanen kaane, yinmanko beenu ga nta gollini katta i jiibanun ɗa, nxa katta jamaanen renmun su yi. O jamaanen nan xawa sagallen newondini dugollinjanaanun xa da ma kun na kati na gollun kini jamaanen leminan gabe yi.

Gollijanuqunu beenu ga wa tunjarankon deemana

Ke kaara wa sefene gollijanuqunun ya kanma Maalin do Faransi di, i ga wa xibaarun do killi sirun koyini saafaraanon na. Kun gollijanuqunu yogonu wa Maalin tunjarankon haqun koroosini fatanxullira jamaanun di. Maalin tunjarankon gemundiran do i xibaarindiran gollira « HCME », ken wa saafaraanan xibaarini ti xibaaru siru yi. Ken gollira taaxu maananun ni na tunjarankon do i haqun koroosi, na saafaraanon deema jamaanen yiriwayen na, n'i rondiyen newondi jamankafon di, a do nan golli doome ti jamaanen faaranaaxu beenu ga jamaanen do Fatanxullira naxa, kun ga ni « Konsilanun » do « Anbasadinun » na.

Golliraanu beenu ga wa kanmudunfuurun yanqaraanun na (Bamako-Seenu Modibo Keyita do Xaayi), kun w'i deemana fiinun safanden na, n'i kafu me yi ma i nan kati tuunu hari jamaanen tooriye kurunban dinman na, ken wa sugandindi kaayitin kitayen newondini i da. Sere be ga wa munda na kun kaayitinu kita, an toxon do an janmun nan xawa safene Anbasadi, ma Konsilan di, walla « HCME » kaayitidaren nan ni an maxa.

Xibaaru siru tananu wa kitte Maali tunjarankon dokkon di xoyi saafariyen do i dallayin xibaaru, xaa-lisin bagandindimoxo, a do tunjaranken saageye katta kaara.

Jama be siginten ga tunjarankon fin yaaxabagandun ŋa, a toxon ga ni « DGME », ken taaxu maanan ni na tunjarankon do i yiriwayun koroosi. Ken gollira ni saafariyen do fatanbinnera rondiye minisirinkan sappa yogo ya yi.

Gemundiran do xibaarindiran warakillu saafariyen kanma, a toxon ga ni « CIGEM », ken xa taaxu maanan ni na killi sirun bagandi saafariyen kanma, killu beenu ga wa jamaanen renmun do duna su nafana. Ken gollira wa saafarin killi telenjonte kanma wurugiyen newondini jamaanun di, na xibaarun kinni saafarin killi jengenten kanma, na saafaraanon do i feddun deema, n'i royen newondi jamankafon di, na haqira bakke ŋa saafariyen kanma *(xaranjen do mundinden do kitaabun golliran siginten wa ti ken ŋa)*, na darajan ro tunjarankon do i naaburu xeyintun ŋa, deemanden golliran siginten wa ti ken ŋa *(a wa senben kinni feddun do golliraanu beenu ga w'i deemandun ŋaana katta saafaraano beenu ga duje saageyen ŋa)*. Ken do nan golli doome ti Faransi fedde be toxon ga ni « Co-developpement » a do fedde be siginten ga ti jamaanen xaranjaanun do i tuwaaxunun faraaxunden ŋa, ken toxo ga ni « TOKTEN ». Kun feddu xa deemandun wa katta xaranjunde, yonkisaha, soxen do kafo buccinun ŋa. Ken ŋa, ken gollira w'o xibaarini sariyanu beenu ga wa saafaraanon gollun kanma, n'o xibaari

golli seeranden ɗa, na xibaaru sirun kini o yi jamaanen do Fatanxullira golli kitayun kanma, na tunjarankon deema feddu sigindun ɗa. « CIGEM » deemandu wa katta Faransi saafaraano beenu ga w'a munda xa na kafonun sigindi kaara.

Golliraanu beenu faayi (DGME, CIGM, HCME), i su do Maalin tunjarankon minisirinkan xooɗen wa gollini doome katta saafariyen newoyen ɗa. Faransi fedde be siginten ga ti mundinden do gundundebun wuruginden ɗa, a toxon ga ni « GRDR », a wa Maali, Senegaali, Murutaane, ken fedde wa saafaraanon do i feddun deemana Xaayi maran di. A do Faransi dugollinɗaana kafonu (ONG) w'i kittun kinni me yi, n'i ɗanniyun kafu me yi ma i na gollinanyokkun do naaburen newondi jamaanen kafonun da. Ken gollira wa gemundinden do deemanden warakillun koyini saafaraanon ɗa. Misaale, a wa deemandun do arayindun ɗaana feddun sigindimoxonun kanma, a do i dagakaanen moxonun kanma. A wa senben kinni saafaraanon do i rondiyin kafonun ɗa n'i sigiranun xa darajandi. Fedde ke wa watti xooɗen (Siida) kaanetaaxuyen gajana Maalin di. Saafariyen do danben fedde Faransi jamaanen di (OFII), ken wa deemandu ɗaana katta saafaraano beenu ga duje saageyen ɗa katta Maalin ɗa, kun deemandu yogonu ni duranfeddun sigindinden ya yi gundundebun di, a do na gollen newondi o maarenmun xa da.

Namera

Ke mundinde be faayi ga na saafariyen kanma, a d'a koyi o yi nan ti saafariyen ni hanmintanfin ya yi duna jamaanun su ga d'a na i xibaare yi. A d'a koyi o yi nan ti Xaayi tunjarankon da gollu gabe dabari gundundebun do debi xoorun di. Ken w'a koyini ti tunjarankon sigiran nan xooru jamaanen di. Ken na, ke kitaabe ni dokkon ya yi a gan xawa Sooninkara lemunnun su maxa xerexerentaaxu lemunu beenu ga w'a munda nan saafari, ma lemunu beenu taaxunten ga wa Fatanxullira. Kitaabe ke wa tunjarankon deemandu yagonu koyini o yi, kun deemandu xa sigiran ga nan xooru jamaanen di.

Kun deemandu falle, saafariyen d'o gundundebun do o kaanun bonondi, nan saage n'o danbun sankundi o renmun na. Alla do saafariye, salli dinmanun nta darono, baawo saafaraanan n'i kappa me yi ya. A do xa, o ga wa fonne ke bekitana yere, ken yan fasu nata ke be ga falle jamaanun di. N maarenmu Sooninko, o n'a tu nan ti saafariyen feti jamanbali yi. Ken na, o nan giri xenqon na, yillen kare, o n'o xannun xara, n'o renmun xarajundi i ya, nan kafi nujen kanma gollen na na meccun seera na yittun lelu, na tanbanun sigindi, kun su wa fo bakka saafariyen na. N maarenmu Sooninko, xa d'a tu nan ti, lenki duna ke na xarangaanon do mundindaanun ya kitten di. Sere su, an ga ma xara, an sigiran

nan loxo jamaanen di. O jamaanen duwutiyen do saasa naxa, tankaragen do siino tunmi, o d'a koroosi nan ti Fatanbinnera lemunun xerexerentaaxu Maalin lemunu, i wa fina saafarini do geeji ya katta Faransi do i menu banjen ŋa. Ken Faransi xa wa fina na saafariyen sariyanun tallanxotondi ma i na tunjarankon xata bakka i ŋujen kanma.

Ken ŋa, nke sinmayen di, saafariyen ra wa newono gelli Faransi d'i deemandun ŋa katta Fatanbinnera yinmanko beenu ga w'i jamaanen wurugiyen munda saado i ga wa daaxantun dansana n'i ku, a do n'i wurewutu. Fatanbinnera jamangumun na fo bugu fayiyen ŋa, na gollun bangandi i jamaananlenmon da, na xaranlanun taga jamaanen xannun ga wa xarana i di, ken falle wandi xanne ra nta yiriwayen saarana jamaanen da.

Gollijanuqu beenu ga wa tunjarankon deemana, i kiteranu

Maali tunjarankon gemundiran do i xibaarindiran konpe
(HCME)

Adresse postale : BP 762, Bamako, République du Mali
Téléphone : (+223) 20 23 50 37

Gollira be siginten ga Maali tunjarankon fin yaaxabagandun
na (DGME)

Cité du Niger, Route de l'Hôtel Mandé, Bamako
Téléphone : (+223) 20 21 81 48, (+ 223) 20 21 81 49
Site Web : www.maliens-exterieur.gouv.ml

Gemundiran do xibaarindiran warakillu saafariyen kanma
(CIGEM)

Hamdallaye ACI 2000, Avenue du Mali, Bamako
Adresse postale : BP E1581, Bamako, République du Mali
Téléphone : (+223) 20 23 85 54, (+ 223) 20 23 85 63
Site Web : www.cigem.org

Faransi fedde be siginten ga ti mundinden do gundundebun
wurugiyen na (GRDR, Maali)

Adresse postale : BP 291, Kayes, République du Mali
Téléphone : (+ 223) 21 52 29 82, fax : (+223) 21 253 14 60
Courriel : grdr@afribone.net

Faransi GRDR daaxa

66/72 rue Marceau, 93109 Montreuil, France

Téléphone : (+33) (0)1 48 57 75 80

Courriel : grdr@grdr.org

Site Web : www.grdr.org

Faransi saafariyen do danben fedde (OFII, Maali)

Quartier du Fleuve, Avenue Moussa Travélé, Porte 512,
Bamako, République du Mali

Adresse postale : BP 3172, Bamako, République du Mali

Téléphone : (+ 223) 20 22 50 17, (+ 223) 20 22 89 51

Courriel : ofiimali@cefib.com

Site Web : www.ambafrance-ml.org

Saafariyen do danben fedde Faransi di (OFII)

44 rue Barge, 75732 Paris Cedex 15 (France)

Téléphone : (+33) (0)1 53 69 53 70

Site Web : www.ofii.fr

Xibaarun gaayindirana Internetin kanma:

www.jeuneafrique.com

www.leuksenegal.com

www.maliens-exterieur.gouv.ml

Kitaaben nuxudufoonu

Joppeye	1
Loraqe	2
Sooninkon saafariyen taarixu	3
Ganni saafariyen janmoxonu	5
Lenki saafariyen janmoxonu	6
Saafariyen maananu yogonu	8
Ganni saafariyen maananu	8
Lenki saafariyen maananu	8
Tunjarankon gollu Xaayi do Fatanxullira di	9
Tunjarankon golli dabarinton Xaayi maran di	9
Tunjarankon ga wa gollu beenu jaana Fatanxullira di	10
Saafarin killun tanpiyun do i yanganxatayu	11
Killun masibonun do jatiginjamaanun royen xoteyu	11
Yaaxandunbun do saafaraanon na jatiginjamaanun di	12
Safaariyen bonoyu Fatanxullira do Maalin di	14
Saafariyen bonoyun jatiginjamaanun di	14
Saafariyen bonoyun Maalin di	14
Xaransuuge : Tuna	18
Tanpiyu beenu ga wa do tunjarankon saageyun na	21
Fonnanqayun sinmayu saafariyen kanma	22
Araayindu yogonu katta saafaraanon na	24
Feero beenu ga wa yaxanbaanun kabana saafariyen na	27
Golljnanuqu beenu ga wa Maali tunjarankon deemana	29
Namera	32
Golljnanuqu beenu ga wa tunjarankon deemana, i kiteranu	34

Orthographe : Soninké du Mali

N nan kati ku haqirilanu kitta, Alla do seru yogonu, a do deemandi kafonu yogonu deemandu. Ken ɗa, n maamanden wa katta M. Sogoba nan bagu xibaarinden do saafariyen warakillun golljnanuqun ɗa, ken toxon ga ni (C.I.G.M.). N maamanden wa katta Marian Hagg, Muxutaari Silla, Bakari Dukkure, a do deemandaana kuttun su tintoyen do laatoyen di.

Illustration : International Illustrations, The Art of Reading, 3.0,
© SIL International, 2009

Première édition, 200 exemplaires
Février 2016

© 2016, Banjugu S. Daraame nan bagu Jaala.
Tous droits réservés pour tous pays.

Publié avec la permission de l'auteur par O Xannun Siginden
Fedde (OXSF) à Paris.

www.oxsf.org